БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
НАЦИОНАЛЕН ИНСТИТУТ ПО
ГЕОФИЗИКА, ГЕОДЕЗИЯ И ГЕОГРАФИЯ
№ 5941 / 13.11. 2026 г.
СОФИЯ

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. дгн Мария Стаматова Воденска – член на научно жури в конкурс за заемане на академична длъжност ***"професор"***
по професионално направление

4.4. Науки за земята, научно направление „Икономическа и социална география“ (География на туризма) за нуждите на департамент География в НИГГГ-БАН, обнародван в Държавен вестник бр.71/7.06.2026

Настоящата рецензия е изготвена на основание на Заповед на Директора на НИГГГ-БАН № 01-219/17.09.2026 г. и решение на заседанието на научното жури от 16.10.2026 г. Тя е съобразена с изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за неговото прилагане (ППЗРАСРБ) и Правилника на НИГГГ-БАН по ЗРАСРБ. Рецензията е съставена от три части и заключение.

I. Изисквания към кандидата

по чл. 29 (1) и чл. 29б от ЗРАСРБ, чл. 60 от ППЗРАСРБ и чл. 58 (1), (2) и чл. 59 (3) от Правилника на НИГГГ-БАН по ЗРАСРБ

За участие в обявения конкурс за професор са подадени документи от един кандидат - доц. д-р Десислава Георгиева Вараджакова от департамент География при НИГГГ-БАН.

Доц. Вараджакова е завършила висшето си образование в УНСС, като последователно е получила степените Бакалавър (2002) и Магистър (2004) по Туризъм, както и квалификацията Журналист (2003). Притежава степента Магистър по Испанска филология, придобита в СУ „Св.Кл.Оридски“ през 2005 г. През 2009 г. завършва редовна докторантура в УНСС с успешно защитена дисертация и получава ОНС „доктор“ по шифър 05.02.18 Икономика и управление (Туризъм). Има един семестър по програма Еразъм във френски университет, а така също е преминала обучения и през 2002 г. е придобила диплома и сертификат от IATA/UFTAA и GDS Amadeus.

Професионалният път и опит на доц. д-р Вараджакова е много разнообразен, което й е помогнало да получи много знания, умения и квалификации в различни области. От 2002 до 2015 г. е заемала различни длъжности в туристически агенции. През 2010 г. започва своята преподавателска дейност, отначало като хоноруван (в ЛТУ) и впоследствие като редовен преподавател последователно в Пловдивския и Великотърновския университети. През 2006 г. получава академичната длъжност „доцент“ по 3.9. Туризъм във ВТУ, а през 2019 г. спечелва конкурс за доцент по 4.4 Науки за земята в НИГГГ-БАН.

Доц. д-р Вараджакова владее и ползва 5 чужди езика. Има много добри компютърни умения.

Кандидатът за професор се ползва със значителен авторитет в международните научни среди, за което свидетелстват и нейните извънуниверситетски ангажименти. Зам. гл. редактор е на сп. Geostudies (2024) и е член на 5 редколегии, от които 4 на международни списания. Член е на редица

български и международни професионални и научни организации. Има над 35 участия в организационни, научни и програмни комитети на национални и международни научни форуми, както и над 10 години опит в туристическия бизнес.

На основата на подробна и задълбочена проверка по представените от доц. д-р Вараджакова материали за конкурса не е констатирано наличие на нарушения в процедурата. Установена е необходимата допустимост на кандидата до конкурса.

II. Изисквания към научноизследователската и научно-приложната дейност

чл. 29 (1), т.1, т.3, т.4, т.5, т.6, (2) и (3), чл. 29б (1) от ЗРАСРБ, чл. 60 (1), т.3, т.4, т.5, т.6, (2) и (4) от ППЗРАСРБ, чл. 58 (1), т.1, т.4, т.5, т.6, т.7, (2), (3) от Правилника на НИГГГ-БАН по ЗРАСРБ

Научната продукция, представена от доц. д-р Вараджакова за настоящия конкурс, обхваща 40 заглавия от общия брой нейни публикации (115) след придобиване на научната степен "доктор" и на академичната длъжност "доцент" в съответните образователни и научни институции. Всички трудове подлежат на и се приемат от рецензента за рецензиране.

Като монографичен труд са представени 6 публикации на английски език, индексирани в SCOPUS, с общо 102 точки при минимално изискуеми 100 точки. Всички публикации са в съавторство, като от приносите на авторите (Authors' Contribution) в тях става ясно, че д-р Вараджакова е участвала пълноценно на всички нива от създаването им.

Научните форуми, на които е участвала доц. д-р Вараджакова и които се включват в бройката за участие в конкурса за професор (период 2017-2026 г.) са 35 национални и международни научно-приложни конференции и семинари, като на 5 от тях е била председател, а на други 6 - член на организационния комитет. Останалите 24 форума са изцяло в чужбина, като на всички тях е била член на научния съвет.

Доц. Вараджакова е представила списък с 31 успешно защитили дипломанта в ПУ и ВТУ. В момента тя е ръководител на двама докторанти, от които единият е отчислен с право на защита.

ОБОБЩЕНА ТАБЛИЦА ЗА ОБЕМА И ВИДА НА НАУЧНАТА ПРОДУКЦИЯ

по чл. 1а (1) и (2) от ППЗРАСРБ и чл. 2 (4) от Правилника на НИГГГ-БАН по ЗРАСРБ на доц. д-р Десислава Георгиева Вараджакова

Група Показатели	За участие в конкурса за професор	
	Брой точки на кандидата	Необходим брой точки
А	50	50
Б	-	—
В	102	100
Г	296	220
Д	360	120
Е	193	150
Общо	**1001**	**640**

Приетите за рецензиране публикации по вид, авторско участие и отпечатване на български и чужд език са, както следва:

По тематични групи:

1. Доц. д-р Десислава Вараджакова е предоставила за конкурса публикации от последните години на своите проучвания, когато тя се е съсредоточила главно върху проблемите на ***българския вътрешен туризъм*** (19 на брой – почти половината) в най-различни техни аспекти:

- *Социологически и поведенчески* (8 публикации)
- *Регионални* (6 публикации)
- *Фактори за вътрешния туризъм* (4 публикации)
- *Други* (4 публикации)

От тях 6 са предоставени като монографичен труд, в които се разглежда една и съща тематика.

Общият брой на публикациите надвишава 19, тъй като някои от тях могат да бъдат отнесени към повече от една тематична група.

2. Друга значителна тематична група е свързана с ролята на ***COVID-19*** за българския туризъм и отражението му върху него – 8 публикации.

3. ***Видове туризъм*** в България (освен вътрешния) - 4 публикации

4. ***Регионален туристически анализ*** – 3 публикации

5. **Други** – 9 публикации (вкл. 3-те учебни помагала)

Посоченото разделение по теми е в известна степен условно, защото различните направления са в една или друга степен обвързани помежду си и нерядко в една и съща публикация се съдържат елементи от няколко тематични направления.

По категории: Всички публикации, представени за конкурса, са статии и се намират или в световно известни бази данни като SCOPUS и Web of Science (12 на брой, като 4 от тях са в най-високия възможен квартил на списанието), или в престижни реферирани и индексирани списания и редактирани сборници от статии със съответното реферирание. Трудовете на международни и национални конференции са 13 на брой, като всички от тях са публикувани в сборници с ISBN. Трите учебни издания са самостоятелни публикации.

По авторско участие: В 10 от публикациите кандидатът за професор е единствен автор, в останалите 30 той е в съавторство, както следва: в 18 публикации доц. Вараджакова е на първо място в авторския екип, в 6 е на второ място, а в други 6 е на трето и последващи места.

На български/чужд език: само 9 от 40-те публикации са на български език, като 3 от тях са учебници и учебни пособия за българския пазар. Останалите са на английски език (30) и една на испански език.

Най-важната характеристика на научната продукция на кандидата за професор, според рецензента, е нейното умение да разглежда комплексно различни аспекти от развитието на туризма и по-специално на българския вътрешен туризъм - една тема, която до голяма степен е неглижирана в българската научна литература. Въпреки липсата на официална статистика, доц. Вараджакова е извършила множество проучвания с набиране на първична информация, като в повечето публикации се наблюдава съвместното прилагане на количествени и

качествени методи, което придава на получените чрез тези комплексни изследвания резултати важно научно и практико-приложно значение.

Друго важно следствие на тези публикации е създаването и приложението на иновативна методика за количествени и качествени изследвания, също така и смесена методика с комбиниране на двата вида методи – количествени и качествени. Това е довело до набавянето на ценна емпирична информация и съдържателен анализ на различни аспекти на туристическото развитие, нагласите и поведението на потребителите, възприятията на различни заинтересовани страни по актуални проблеми на вътрешния туризъм.

Представените от кандидата за професор брой цитирания са 72, като всички те са в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация. В чуждестранни публикации са 47 от цитиранията. Цитирани са 13 публикации, като 9 са цитирани по 1 път, 2 - 2 пъти, 1 – 6 пъти. Само една публикация е цитирана 53 пъти (Nikola Naumov, Desislava Varadzhakova & Alexander Naydenov (2020) Sanitation and hygiene as factors for choosing a place to stay: perceptions of Bulgarian tourists, Anatolia, DOI: 10.1080/13032917.2020.1771742). В 44 от случаите на цитиране статиите са били публикувани в списания, реферирани в SCOPUS, 4 във WoS и 5 съвместно в SCOPUS и WoS.

Общо налице са 397 цитирания без самоцитирания, цитиранията в дисертационни трудове и в медийни публикации.

През последните години доц. д-р Вараджакова е участвала общо в 12 научни и образователни проекта, 3 от които са текущи. Била е ръководител на 2 национални проекта, финансирани съответно от НФНИ (фундаментални научни изследвания) и от съответната вътрешна институция. Участвала е в два международни проекта с чуждестранно финансиране. Останалите 8 проекта, в които тя е взела участие са национални - 1 е финансиран от НФНИ (фундаментални научни изследвания), 4 са финансирани от ВТУ „Св.св. Кирил и Методий“, а 3 са в резултат от бюджетна субсидия на ниво институт в БАН. Само 3 от проектите имат известна връзка с представените за конкурса публикации.

Представените статии от група от показатели В, показател 4, за приравняване към хабилитационен труд съгласно Приложение 1 „Минимални изисквания на НИГГГ към научната и преподавателската дейност на кандидатите за придобиване на научна степен и за заемане на академичните длъжности“ Професионално направление 4.4. Науки за земята, са част от публикациите по проект „Моделиране и изследване на обществените нагласи на българските граждани относно имиджа на вътрешния ваканционен туризъм – ситуационен анализ и концептуална рамка за преодоляване на негативите“, финансиран от ФНИ и ръководен от кандидата. За постигането на реални резултати е направено национално представително проучване, което е единствено по своята задълбоченост научно изследване по темата за негативните нагласи към отдиха в страната сред част от българските граждани. Запълнена е съществена празнина в научната литература, като е изместен традиционния фокус от позитивните аспекти на туризма към детайлно количествено измерване на негативните възприятия на потребителите. Изследването е уникално с това, че анализира тези негативни фактори на национално ниво, а не като изолиран локален казус. Кандидатът за професор е

автор и съавтор на 23 публикации, свързани с този проект, включително 11 индексирани в SCOPUS и/или WoS.

Резултатите от научно-изследователската работа на доц. д-р Вараджакова, представени в публикациите от група Г, са предимно в следните научни направления:

- Изследване на негативните нагласи на част от българските граждани към вътрешния ваканционен туризъм (продължена е тематиката от публикациите в група В, показател 4);
- Социално-икономическо влияние на пандемията от COVID-19 върху туристическата индустрия;
- Регионални и специфични изследвания на различни видове туризъм и
- Класификация на малките градове, вкл. по туристически показатели.

Получените резултати са на базата на колективни оригинални проучвания с изявена стойност в научната литература и в които кандидатът за професор има значимо участие.

Доц. д-р Вараджакова е представила много подробна и изчерпателна справка за приносите в нейната изследователска и публикационна дейност, с които рецензентът като цяло се съгласява (има много повторения). Те, обаче, могат да бъдат редуцирани и обобщени по следния начин:

Теоретични и методологични:

1. Извършени са теоретично систематизиране и обобщения с критичен анализ и собствено становище по отношение отделни фактори за вътрешния туризъм.
2. Разработени са методологии чрез усъвършенстване на известни методики и системи от показатели, както и чрез предлагане на съответни модели. Създадена е цялостна концептуална рамка, която за първи път теоретично класифицира бариерите пред вътрешния туристически пазар на икономически, социално-културни, психологически, географски и информационни.

Приложни:

3. Направени са регионални анализи, анализ на основните фактори за негативните нагласи към вътрешния туризъм и анализ на нагласите към националните курорти в България.
4. Установени са редица фактори за отношението към вътрешния туризъм, разкрити са социални, пространствени и сезонни неравенства и диспропорции, изведени са редица стратегически препоръки.
5. Въведена е научна типология на туристите, пътуващи вътре в страната, като са изведени фундаментални потребителски профили.
6. Разработено и реализирано е анкетно проучване на международно ниво за влиянието на COVID-19 върху туризма, което по своята мащабност и получените от него резултати е единствено в страната в тази насока в този период.
7. Направени са анализи и обобщения на резултати от експериментално-изследователска дейност в различни дестинации и по видове туризъм.

Независимо от факта, че голяма част от публикациите са в съавторство, видно е, че кандидатът за професор участва в целия процес на създаването им – от концепцията до крайния текст и супервизията.

III. Мнения, препоръки и бележки

Познавам доц. д-р Десислава Вараджакова от времето, когато тя беше преподавател в ПУ – филиал Кърджали. През този сравнително дълъг период съм имала възможност многократно да се убедя в нейната принципност, научно-изследователски хъс, трудолюбивост, отзивчивост и коректност. Уважавана е от студентите и колегите. Считам, че притежава всички необходими човешки качества и личностни достойнства за академичната длъжност „професор".

Към трудовете на доц. д-р Десислава Вараджакова, след дадените по-горе характеристики и основни приноси, трудно могат да се отправят критични бележки. Като цяло в рамките на своите научни интереси тя добросъвестно и задълбочено е извършвала научни изследвания, чиито резултати са публикувани в адекватна форма. Затова по-удачно е да се направят препоръки за нейната бъдеща работа. Като учен, бих й препоръчала преди всичко да се постарае да увеличи своята самостоятелна научна продукция под формата на студии и монографии, за които тя вече е направила сериозна научна заявка. Препоръчвам също така да разшири тематично своите бъдещи научни изследвания извън сферата само на българския вътрешен туризъм, за което също могат да се намерят индикации в предходните й публикации.

Заключение

От направената проверка на представените материали за конкурса не са констатирани нарушения в процедурата. Спазени са изискванията на чл. 29 (1), (2), (3) от ЗРАСРБ, чл. 60 (1), (2) и (4) и чл. 61 (1), (3) от ППЗРАСРБ, чл. 58 (1), т.1, т.4, т.5, т.6, т.7, (2), (3) и чл. 59 (1), (2), (3), (4), (5), (6) и (7) от Правилника на НИГГГ-БАН по ЗРАСРБ.

Въз основа на запознаването с документите на кандидата за конкурса и направената оценка, съгласно чл. 29б (2), (3) от ЗРАСРБ на представените от него публикации, считам, че научните постижения на доц. д-р Десислава Вараджакова напълно отговарят на изискванията за получаване на академичната длъжност „професор" по научната специалност 4.4. Науки за земята (Икономическа и социална география – География на туризма). Всички трудове са публикувани или докладвани и са станали обществено достояние. Съдържащите се в тях приноси могат да се използват в практиката на туристическото развитие на страната.

Високо теоретичното и методологично равнище на осъществяването на научно-изследователската работа, постигнатите резултати и приноси в областта на вътрешния туризъм, методологията и методиката на емпиричните изследвания на различни негови аспекти на национално и регионално ниво, дългогодишната и богата преподавателска дейност, както и личните ми впечатления, ми дават основание да изразя **изцяло положително отношение** по кандидатурата на доц. д-р Десислава Георгиева Вараджакова за получаване на академичната длъжност „професор" по научна специалност 4.4. Науки за земята (Икономическа и социална география - География на туризма).

Дата: 11.11.2026 г. **РЕЦЕНЗЕНТ:**

(проф. дгн Мария Воденска)